

Mededelingen

De beoordeling van waarnemingen van schaarse en zeldzame zeevogels: nieuwe procedures per 1 januari 1994

De werkgroep Club van Zeetrekwaarnemers (CvZ) heeft zich in het verleden nooit intensief bemoeid met de documentatie en registratie van zeldzame en schaarse soorten. Pogingen om hier in overleg met de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) verandering in aan te brengen hebben niet het gewenste resultaat opgeleverd. Niettemin blijkt dat zeetrekwaarnemers voor sommige soorten in zeer grote mate het avifaunistische beeld bepalen. Dit wordt duidelijk als we bij een aantal soorten bekijken hoeveel exemplaren door de CvZ zijn geregistreerd in de periode 1974-1990. Van de Vale Pijlstormvogel zijn dit er 27 (vergelijk met 29 aanvaarde exemplaren tot en met 1990 door het CDNA), van de Grote Pijlstormvogel 18 (11 aanvaarde exemplaren tot en met 1990 door de CDNA), en van de Vorkstaartmeeuw 190.

Bij een zo groot aandeel van zeetrekwaarnemingen in het avifaunistisch beeld van diverse zeevogelsoorten is de verantwoordelijkheid van de werkgroep CvZ voor een goede registratie en beoordeling duidelijk. Dat de werkgroep CvZ deze noodzaak niet altijd heeft onderkend, bleek uit een bij wijze van steekproef uitgevoerde controle op waarnemingen van zeldzame en schaarse soorten waargenomen en geregistreerd door de werkgroep CvZ in 1984. Hierbij bleek dat veel waarnemingen van soorten, waarvan toen ook al een beschrijving verlangd werd, niet of onvoldoende waren gedocumenteerd. Om te voorkomen dat slecht of niet gedocumenteerde waarnemingen een eigen leven gaan leiden en dat waardevolle gegevens onterecht als 'ongeloofwaardig' verloren gaan, is een centrale beoordeling van deze soorten gewenst. Hiertoe is op 1 januari 1994 binnen de werkgroep CvZ van de Nederlandse Zeevogelgroep een commissie in het leven geroepen die de waarnemingen van zeldzame en schaarse soorten gaat beoordelen. Deze commissie heeft als doelstelling een zo reëel mogelijk inzicht te verkrijgen in het voorkomen van zeldzame en schaarse zeevogels waarvan de waarnemingen door de werkgroep CvZ worden verzameld. Alle waarnemingen van zeldzame en schaarse soorten zullen vanaf 1 januari 1994 door de commissie beoordeeld worden. Ook zal met terugwerkende kracht het CvZ-archief doorlopen worden om oude waarnemingen te beoordelen naar huidige inzichten. Jaarlijks zal in *SULA* een overzicht geplaatst worden met de in het voorgaande kalenderjaar waargenomen en beoordeelde schaarse en zeldzame soorten.

Om de beoordeling zo objectief mogelijk te laten verlopen zijn er per soort

criteria opgesteld waaraan een beschrijving minimaal moet voldoen om voldoende overtuigingskracht te hebben voor aanvaarding. De commissie zal bestaan uit (minimaal) drie ervaren zeetrekwaarnemers, maar heeft geen vaste leden. Het is niet mogelijk dat een commissielid eigen waarnemingen beoordeelt. Waarnemers kunnen altijd inzicht krijgen in de reden van afwijzing of aanvaarding van de waarneming. Secretaris van de commissie is Sander Lagerveld. De commissie is van oordeel dat van de volgende soorten in alle gevallen een beschrijving noodzakelijk is:

- IJssduiker *Gavia immer*
- grote duiker spec. *Gavia immer/adamsii*
- grote pijlstormvogel spec. *Puffinus gravis/Calonectris diomedea*
- Kuifaalscholver *Phalacrocorax aristotelis*
- Rosse Franjepoot *Phalaropus fulicarius*
- Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus*
- Vorkstaartmeeuw *Larus sabini*
- Grote Burgemeester *Larus hyperboreus*
- Reuzenster *Sterna caspia*
- Lachster *Gelochelidon nilotica*
- Witvleugelster *Chlidonias leucopterus*
- Papegaaiduiker *Fratercula arctica*

In een dergelijke beschrijving moet zoveel mogelijk inzicht worden verschaft in de afstand waarop de waargenomen vogel zich bevond, de waarnemingsomstandigheden (die gewoonlijk standaard op de kaart worden ingevuld), grootte, jizz en kleedkenmerken. Bovendien zal de zeetrekervaring van de betrokken waarnemer(s) bij de beoordeling een rol spelen. Van vijf andere schaarse soorten wordt uit de tijd van het jaar waarin zij hun maxima bereiken in ieder geval van de regelmatige zeetrekters geen beschrijving verlangd. Buiten de 'piekperiodes' wordt echter ook van deze soorten een beschrijving verlangd. Hieronder is per soort de tijd van het jaar aangegeven waarbinnen een beschrijving is vereist:

- Vaal Stormvogeltje <i>Oceanodroma leucorhoa</i>	januari t/m augustus
- Grauwe Pijlstormvogel <i>Puffinus griseus</i>	januari t/m juni
- Noordse Pijlstormvogel <i>Puffinus puffinus</i>	december t/m maart
- Middelste Jager <i>Stercorarius pomarinus</i>	februari t/m juni
	donkere fase altijd!
- Kleine Alk <i>Alle alle</i>	maart t/m september

Een aantal soorten zeevogels staat als zeer zeldzaam te boek en waarnemingen van deze soorten worden dan ook door de CDNA beoordeeld. Het gaat hier om:

- Kuhls Pijlstormvogel *Calonectris diomedea*
- Grote Pijlstormvogel *Puffinus gravis*
- Vale Pijlstormvogel *Puffinus yelkouan (mauretanicus)*
- Stormvogeltje *Hydrobates pelagicus*
- Kleine Burgemeester *Larus glaucooides*
- Dougalls Stern *Sterna dougallii*
- Zwarte Zeekoet *Cepphus grylle*

Een groot deel van de waarnemingen van deze soorten komt van ervaren waarnemers en verschillende soorten worden zelfs elk jaar waargenomen. De beoordeling van de

CDNA is naar het oordeel van de werkgroep CvZ nu en dan wat te 'streng'. Het feit dat bij zeetrekellingen de waarnemingsomstandigheden dikwijls zo slecht zijn (korte waarnemingsduur, slecht licht, grote afstand, etc.) dat een volledige beschrijving van het verenkleed onmogelijk gemaakt kan worden, wordt onvoldoende in de beoordeling meegewogen. Hierdoor wordt in de hand gewerkt dat bij de CDNA als zeldzaam te boek staande vogelsoorten moeilijk een algemenere status kunnen verwerven, als het merendeel van de waarnemingen tijdens zeetrekellingen te verwachten is. Ook voor deze soorten zijn beoordelingscriteria opgesteld, waarbij is getracht minder stricte eisen te stellen dan de CDNA pleegt te doen. Het feit dat de verkregen zekerheid omtrent de identiteit van de zeldzaamheid door minder stricte eisen geringer wordt, wordt bij deze soorten naar ons oordeel gecompenseerd door de overweging dat de soort ten onrechte als zeldzamer te boek staat dan hij is. Hierbij valt met name te denken aan het Stormvogeltje en de Vale Pijlstormvogel waarvan in ieder geval tot voor kort bijna alle gevallen afgewezen werden.

Voor een aantal zeldzame kustgebonden soorten zijn (nog) geen criteria opgesteld omdat zij relatief niet vaker worden herkend door zeevogelwaarnemers dan door andere vogelaars (bv. Geelsnavelduiker *Gavia adamsii*, Koningseider *Somateria spectabilis*), of omdat zij zo zeldzaam zijn dat het geen zin heeft om hiervoor beoordelingscriteria op te stellen (bv. Brilstern *Sterna anaethetus*, Dikbekzeekoet *Uria lomvia*). Hoewel de CvZ geen perfecte beschrijvingen verwacht, dienen deze binnen de mogelijkheden van een zeetrekwaarneming wel zo volledig mogelijk te zijn. Omdat veelal slechts een beperkte beschrijving van het kleed gegeven kan worden, dienen zaken als vorm, grootte en vliegwijze, maar ook de waarnemingsomstandigheden, gebruikte optiek en medewaarnemers zo volledig mogelijk beschreven te zijn. Van de weersomstandigheden zijn vooral de (eventueel wisselende) invloed van het licht op de waarneming, beperkingen (door regen, mist, harde wind, trillende lucht) en staat van de zee van belang. Als er meer waarnemers zijn kunnen beschrijvingen elkaar aanvullen, maar ook afwijkende meningen ten aanzien van de determinatie dienen vermeld te worden. Een indicatie van de grootte van de vogel is van groot belang, liefst door directe vergelijking met een andere vogel die gelijktijdig werd gezien. Ook al was de afstand groot, dan nog kunnen nuttige dingen over vorm (vleugellengte, vleugelbreedte, vorm van kop of staart) en vliegwijze van de vogel opgemerkt worden. Iedereen wordt verzocht om beschrijvingen te maken van de bovengenoemde soorten en deze op een speciaal waarnemingsformulier in te vullen. Deze formulieren zullen standaard worden meegezonden met de zeetrekkaarten en kunnen tevens aangevraagd worden bij Nick van der Ham (072-120190).

Sander Lagerveld Judith Leysterstraat 73, 1816 JV Alkmaar
Leo Stegeman Melis Stokelaan 173, 1813 DE Alkmaar